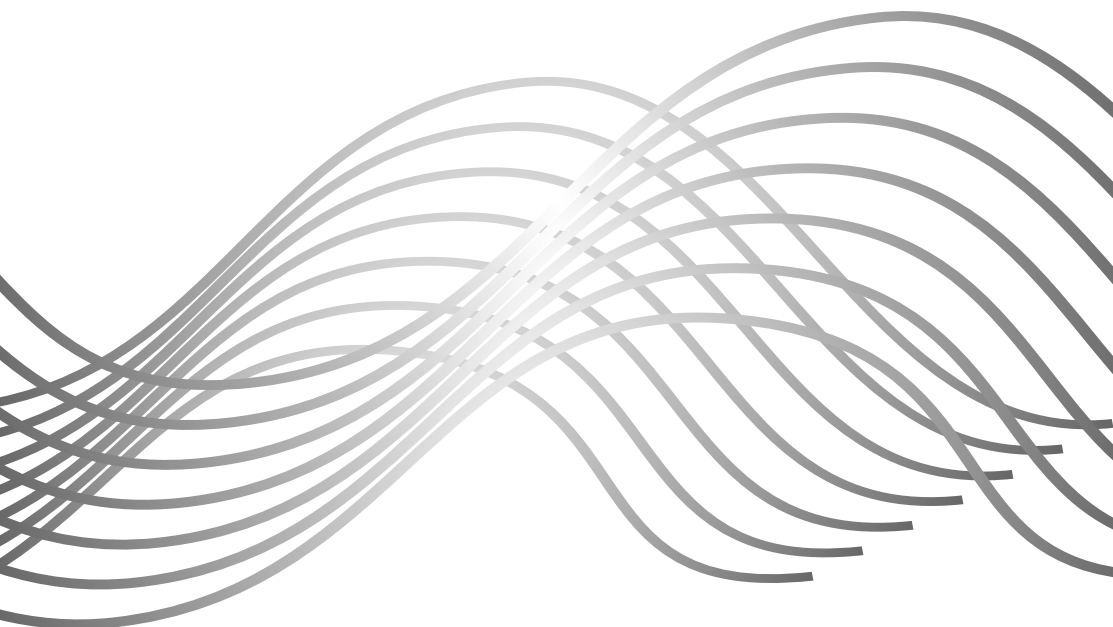

Гутарева Н. В.
Макаренко А. В.
Мусхаріна Ю. Ю.

АКТУАЛЬНІ
АСПЕКТИ
МЕДИЧНИХ
ЗНАНЬ

Підручник

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
"Донбаський державний педагогічний університет"
Кафедра медико-біологічних основ охорони життя та цивільного захисту

Гутарєва Н. В., Макаренко А. В., Мусхаріна Ю. Ю.

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ МЕДИЧНИХ ЗНАНЬ

Підручник

Слов'янськ – 2021

УДК 61(075)

Г97

*Друкується згідно рішення вченої ради
Донбаського державного педагогічного університету
(протокол №9 від 29 червня 2021 р.)*

Рецензенти:

Кульчицький В. Й. – доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін Тернопільського національного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського МОЗ України;

Дичко В. В. – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри фізичної терапії, фізичного виховання і біології Донбаського державного педагогічного університету;

Цибулько Л. Г. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної педагогіки «ДВНЗ» ДДПУ.

Гутарєва Н. В., Макаренко А. В., Мусхаріна Ю. Ю.

Г97 Актуальні аспекти медичних знань: підручник. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2021. 309 с.

Підручник "Актуальні аспекти медичних знань" написаний у відповідності до вимог кредитно-модульної системи навчання. Він включає в себе теоретичні відомості з основних розділів дисципліни, тестові завдання з основних розділів дисципліни. Особлива увага в підручнику приділяється засобам профілактики захворювань і надання першої домедичної допомоги при загрозливих для життя станах.

Для студентів ВУЗів III-IV рівнів акредитації немедичних спеціальностей, учнів ЗОШ і НВК з поглибленим вивченням дисциплін медико-біологічного циклу.

УДК 61(075)

© Гутарєва Н. В., Макаренко А. В., Мусхаріна Ю. Ю., 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
Розділ I. ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я І ПРОФІЛАКТИКА ЗАХВОРЮВАНЬ АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ	8
Тема 1. Здоров'я і його місце в ієрархії потреб людини	8
1.1. Здоров'я в ієрархії потреб людини. Причини зниження рівня здоров'я дітей та підлітків	8
1.2. Кількісна оцінка рівня фізичного і розумового здоров'я дітей та підлітків	13
1.3. Здоровий спосіб життя і його складові компоненти .	14
1.4. Загартування як чинник оздоровлення дітей та підлітків.....	17
Тема 2. Профілактика захворювань адиктивної поведінки дітей та підлітків.....	20
2.1. Небезпеки здоров'ю дітей та підлітків, спричинені вживанням алкоголю	20
2.2. Характеристика і профілактика наркоманій та токсиманій школярів.....	24
2.3. Небезпеки здоров'ю дітей та підлітків, пов'язані з палінням.....	29
2.4. Соціально-педагогічний вплив на ситуацію сімейної наркоманії.....	34
Розділ II. НЕВІДКЛАДНА САМО- І ВЗАЄМО- ДОПОМОГА ПРИ ЗАГРОЗЛИВИХ ДЛЯ ЖИТТЯ СТАНАХ	42
Тема 1. Загальні положення про надання першої медичної долікарської допомоги	43
1.1. Поняття про асептику і антисептику. Пов'язки	43
1.2. Загальні принципи надання першої медичної допомоги. Імобілізація.....	46
1.3. Транспортування потерпілих	49
1.4. Аптечка невідкладної допомоги	51
Тема 2. Перша медична допомога при шоківому стані потерпілого, зупинці серця і дихання.....	54
2.1. Перша медична допомога при шоківому стані потерпілого	54
2.2. Тактика і невідкладна допомога при судомних станах і колапсі	56
2.3. Загальні принципи і методи реанімації.....	59

2.4. Реанімація при зупинці дихання	61
2.5. Реанімація при зупинці кровообігу.....	64
Тема 3. Перша медична допомога потерпілим при травмах і переломах.....	65
3.1. ПМД при закритих травмах, забитті, розтягненні.....	65
3.2. ПМД при переломах кісток кінцівок, тазу та хребта	67
3.3. Перша медична допомога при пошкодженні черепа і мозку	69
Тема 4. Перша медична допомога при пораненнях і кровотечах	70
4.1. ПМД при пораненнях	70
4.2. Засоби попередження інфікування ран	73
4.3. Перша медична допомога при кровотечах і гострому малокрів'ї.....	75
Тема 5. Перша медична допомога при серцево-судинній недостатності, розладах дихання і кровообігу	81
5.1. Гостра серцево-судинна недостатність та ПМД при болях в області серця	81
5.2. Основні принципи і способи надання ПМД при гострих розладах дихальної системи	83
5.3. Основні принципи і способи надання ПМД при гострих захворюваннях і травмах живота	86
Тема 6. Перша медична допомога потерпілому при ужаленні КОМАХАМИ, укусами тварин і змії	89
6.1. ПМД при ужаленнях комах	89
6.2. ПМД при укусах змії.....	91
6.3. ПМД при укусах тварин	94
Тема 7. Перша медична допомога при опіках, утопленні, враженні електрострумом і отруєнні хімічними речовинами	96
7.1. ПМД при термічних і хімічних опіках	96
7.2. ПМД при відмороженні і замерзанні	99
7.3. ПМД при утопленні і повішенні.....	101
7.4. ПМД при дії на організм людини електроструму і враженні блискавкою.....	103
7.5. Невідкладна само- і взаємодопомога при отруєнні людини хімічними речовинами.....	105

Розділ III. ПЕРША МЕДИЧНА ДОПОМОГА ПРИ ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБАХ	114
Тема 1. Механізм захисту від інфекцій і профілактика інфекційних захворювань. Дезинфекція	114
1.1. Поняття «інфекція», «патогенність»	114
1.2. Періоди перебігу інфекційної хвороби	116
1.3. Класифікація інфекційних захворювань	119
1.4. Реактивність і резистентність організму	122
1.5. Імунітет як чинник специфічної резистентності організму	127
1.6. Дезинфекція та її різновиди	132
Тема 2. Інфекційні і інвазійні захворювання дітей та підлітків	154
2.1. Кишкові інфекційні захворювання і гельмінтози	154
2.2. Інфекційні хвороби органів дихання	163
2.3. Повітряно-крапельні дитячі інфекції	168
2.4. Інфекційні та грибкові захворювання шкіри	176
Тема 3. Профілактика і лікування захворювань, які передаються статевим шляхом	184
3.1. Сифіліз, гонорея і сечостатевий трихомоноз	185
3.2. Вірус імунодефіциту людини (ВІЛ)	189
3.3. Урогенітальний хламідіоз, герпес, кандидоз, папіломовірусна інфекція	195
3.4. Профілактика хвороб, що передаються статевим шляхом	202
Тема 4. Перша медична допомога при захворюваннях нервової системи і внутрішніх органів	206
4.1. Захворювання нервової системи людини та їх профілактика	206
4.2. Захворювання органів системи травлення та заходи їхньої профілактики	215
4.3. Профілактика і лікування захворювання хребта	223
4.4. Захворювання нирок і сечовивідних шляхів	235
4.5. Захворювання серцево-судинної системи	240
Розділ IV. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ	261
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	304
ЛІТЕРАТУРА	308

ПЕРЕДМОВА

В сучасних умовах демографічної кризи, зростання кількості глобальних і регіональних катастроф, для збереження здоров'я і життя громадян країни недостатньо встановленого рівня гігієнічного виховання та санітарної культури населення, з'явилася необхідність в придбанні спеціальних медичних знань. Істотно зросло значення долікарської допомоги у зв'язку з появою атомної зброї і виникненням загрози утворення вогнищ масового ураження.

Проблемам здоров'я народу – демографічному, медико-санітарному, епідеміологічному і генетичному благополуччю особливу увагу приділено у загальній концепції національної безпеки. Якість особистого (індивідуального) здоров'я людини залежить від:

- формування здоров'я в молодому віці;
- розвитку і зміцнення здоров'я в зрілому віці;
- збереження здоров'я впродовж життя;
- відновлення здоров'я в разі виникнення патологічного стану або травм.

Долікарська допомога передбачає насамперед негайне надання само- та взаємодопомоги в перші хвилини після ураження. Проте, вчасно надати таку допомогу може лише людина, яка пройшла відповідну попередню підготовку та оволоділа основами медичних знань. Особливо важливо мати ці знання у випадках, що вимагають надання людині першої медичної допомоги в побуті, на роботі, під час подорожі, в школі, на вулиці, тощо. Ситуація, коли людині доводиться розраховувати тільки на допомогу осіб, що опинилися поряд, своїх друзів або на власні знання і сили свого організму, в повсякденному житті зустрічаються досить часто. В більшості випадків правильно надана на місці невідкладна допомога може зберегти життя потерпілому, запобігти швидкому розвитку незворотних змін у його організмі забезпечивши бажаний результат ще до доставки хворого у лікувальний заклад.

Перша медична допомога (ПМД) передбачає прове-

дення низки невідкладних найпростіших заходів щодо врятування життя людини або попередження можливих надалі ускладнень. Вона включає в себе 3 основні групи дій:

- заходи по негайному припиненню дії зовнішніх пошкоджуючих факторів;
- заходи надання ПМД потерпілому або самодопомоги в залежності від характеру і виду травми, нещасного випадку або раптового захворювання;
- заходи по негайній доставці хворого або потерпілого до найближчої лікувальної установи.

При наданні ПМД необхідно швидко спланувати послідовність її етапів. Спочатку використовують ті прийоми, які найбільшою мірою сприяють збереженню життя потерпілого, а також ті, без яких неможливе виконання наступних прийомів. Всі вони повинні проводитися дбайливо і обережно, оскільки грубі дії нерідко можуть тільки погіршити стан потерпілого. Якщо допомогу надають кілька осіб, то їхні дії повинні бути не тільки оперативними, але й злагодженими, скоординованими. У цьому випадку один з тих, хто надає допомогу, повинен прийняти на себе обов'язки старшого групи і керувати діями всіх інших.

Умовні скорочення:

- АЕС – атомна електростанція;
- АТ – артеріальний тиск крові;
- ВНД – вища нервова діяльність.
- ВООЗ – всесвітня організація охорони здоров'я;
- ЗВС – залози внутрішньої секреції;
- ЗСЖ – здоровий спосіб життя;
- КГМ – кора головного мозку;
- КР – коефіцієнт резерву;
- НС – надзвичайні ситуації;
- ПМД – перша медична допомога;
- СЖ – спосіб життя;
- УФ промені – ультрафіолетові промені;
- ЦНС – центральна нервова система;
- ЧСС – частота серцевних скороч